

Hr.Ms. Hertog Hendrik Pantserschip (1902-1968)

gebouwd door de Rijkswerf in Amsterdam.

Diensthistorie

In 1904 was het pantserschip Hr. Ms. Hertog Hendrik het eerste Nederlandse oorlogsschip dat uitgerust werd met draadloze telegrafie. Vanaf dat jaar vervulde Hr. Ms. Hertog Hendrik talloze opdrachten in vooral Nederlands Oost-Indië. Vanaf 1927 werd de taak om de vlag te vertonen in de Oost steeds vaker overgenomen door de lichte kruisers van de Java-klasse, Hr. Ms. Java en Hr. Ms. Sumatra, en werd het pantserschip ingezet als stationsschip in Nederlands West-Indië en tijdens korte reizen in Europa. Ook werd het schip regelmatig ingezet als instructieschip voor kanonnières en officieren.

Na het uitbreken van de Spaanse Burgeroorlog in juli 1936 ondervonden Nederlandse koopvaardij schepen regelmatig last van Franco-gezinde nationalistische oorlogsschepen. Als gevolg hiervan kregen de koopvaardij schepen een escorte door de Straat van Gibraltar door schepen van de Koninklijke Marine. Van maart 1937 tot september 1938 werden meer dan 1.500 schepen veilig door het nauwe vaarwater begeleid waarvan het merendeel door Hr. Ms. Hertog Hendrik en de kanonneerboot Hr. Ms. Johan Maurits van Nassau en in mindere mate de mijnenlegger Hr. Ms. Nautilus, de lichte kruiser Hr. Ms. Sumatra en de onderzeeboten Hr. Ms. O 13 en Hr. Ms. O 15.

Halverwege de zomer van 1939 was Hr. Ms. Hertog Hendrik teruggekeerd van een oefenreis naar Nederlands West-Indië en werd buiten dienst gesteld. Het schip zou op de Rijkswerf in Den Helder opgelegd worden. Tijdens de mobilisatie, die in augustus 1939 begon, werd Hr. Ms. Hertog Hendrik weer in dienst gesteld als Hr. Ms. Batterijschip Vliereede. Het oude pantserschip werd verhaald naar de Vliereede waar het schip ten anker ging. Het schip kreeg de opdracht het Stortemelk, het vaarwater tussen Vlieland en Terschelling, te beschermen als een eventuele vijand het aldaar gelegde mijnenveld zou willen ruimen. Hr. Ms. Vliereede bleef tot 4 november 1939 ter plaatse. Toen had een batterij van drie 15cm kanonnen, afkomstig van het batterijschip, op de kust van Vlieland de taak van het oude schip overgenomen. Daarna werd het pantserschip naar de Rijkswerf verhaald om te worden ingericht als logementschip voor adelborsten omdat hun slaapgelegenheid op het Koninklijk Instituut voor de Marine (KIM) werd ingericht als hulphospitaal.

Gedurende de Tweede Wereldoorlog

Op 14 mei 1940 viel de ex-Hertog Hendrik in Duitse handen nadat het schip door sabotage gedeeltelijk gezonken was in het ondiepe water voor het KIM. Op 21 en 22 juni werd het schip verder beschadigd bij een luchtaanval van de *Royal Air Force* (RAF). In oktober 1940 werd het schip op last van de bezetter gelicht en overgebracht naar Antwerpen om te worden verbouwd tot *Flakschiff*. Het schip werd uitgerust met acht 10,5cm kanonnen, vier 40mm en zestien 20mm mitrailleurs, twee optische afstandmeters en een Würzburg radar en in 1943 in Duitse dienst gesteld als Ariadne.

Na de Tweede Wereld Oorlog

In mei 1945 werd het verbouwde schip teruggevonden in Wilhelmshaven en overgedragen aan Nederland. Het oude schip werd op de werf van Wilton-Fijenoord te Schiedam verbouwd tot logementsschip en als zodanig op 21 oktober 1947 in dienst gesteld onder haar oude naam Hr. Ms. Hertog Hendrik. Als drijvend onderkomen deed zij eerst dienst in Amsterdam en later in Den Helder. Op 27 september 1968 werd de Hertog Hendrik voor de laatste maal buiten dienst gesteld en op 28 augustus 1972 definitief van de sterkte afgevoerd en voor sloop verkocht.

**Hr. Ms. Hertog Hendrik in Barcelona,
10 december 1933.**

Flakschiff Ariadne.

**Logementsschip Hr. Ms. Hertog
Hendrik in 1951.**

